

DEMOKRACIJA

Leto IV. - Štev. 37

Trst - Gorica 15. septembra 1950

Izhaja vsak petek

Kam ploveš Jugoslavija?

Kar se te dni dogaja v Zagrebu je za Jugoslavijo enakega pomena kot ga ima resolucija kominforma za Sovjetsko zvezo.

Dne 27. junija 1948 je Centralni komitet Sovjetske zveze s urbi et orbi proglasil izključitev Tita, Rankovića, Kardelja in Džilasja iz mednarodne komunistične skupnosti.

Dne 10. septembra 1950 je Centralni komitet komunistične partije Hrvaške prav tako s urbi et orbi proglasil izključitev Rada Zigića, Dušana Brkića in Stanka Canića - Opačića iz komunistične partije Hrvaške.

V nekem pogledu je drugi sklep celo važnejši od prvega. Jugoslavija je resda v primeri s prostanstvom kominformističnih držav majhna. Ali kakor pomeni Jugoslavija za Sovjetsko zvezo teritorialno zvezo z Jadranskim morjem, pomeni isto za Jugoslavijo Hrvaška. Akoravno si je namreč Crna gora prisvojila Boko Kotorsko, je vendar njena obala neprimerno manjša od hrvaške obale, ki se razteza od Istre do Dubrovnika.

Mogel bi kdo reči, da z izključitvijo Zigića, Brkića in Opačića iz sklopa Jugoslavije še ni izpadla Hrvaška, kar je gotovo res. Ali pozabiti ne smemo, da so Zigić, Brkić in Opačić Srbi, in sicer oni isti Srbi, ki so tako krhavo trpeli pod brezumnim in krvočolnim Paveličevim režimom. Pri njih se ni dala zatreti težnja po masčevanju. In na tem področju je ravno Brkić, kot minister za pravosodje pokazal, ko je v svoji omejenosti in nepoučenosti do brezumnosti preganjal vse tiste razumne, za katere je mislil, da so bili pristaši hrvaške stranke prava ali Frankovića in hrvaški nacionalisti. Isto se sicer na drugem področju pripisuje Zigiću in Opačiću. Tudi v kmečkem vprašanju je sodbda, da je ta trojica hrvaškim kmetom dala čutili svojo težko roko v hujši meri kot pa Srbom Like in Slavonije. Sporedno z zaščito Srbov na škodo Hrvatov sta po navodilih kominforma rušila organizacijo prehrane in Jugoslavija spričo katastrofalne letine ni potrebovala nič drugega kot še namerno nedostato organizacijo, da bi prehrana prebivalstva popolnoma prenehala. Kaj čuda, ako je ljudstvo ogorčeno! In ogorčenje, ki naj bi nastalo v času najhujšega pomanjkanja, bi šlo v prilog kominforma, ker bi pomenilo borbo »zdravih komunističnih elementov proti nezdravim, parazitiskim in nasilniškim«, in ti so Tito, Ranković, Kardelj in Džilas.

Izključitev trojice Zigića, Brkića in Opačića pa zopet pomeni, da je tudi danes Hrvaška občutljiva stran jugoslovanske politike enako kot je bila v letih 1918 do 1941. Ali če bi temu tudi ne bilo tako, kaže zopet kolikšna notranja negotovost vlada v vrstah samih komunistov in na vso nezanesljivost komunističnega partijskega aparata.

Notranji položaj Jugoslavije se more primerjati s položajem Francije po Robespierrovem padcu, do katerega je prišlo v času najhujše lakote. Njegovi protivniki so bili revolucionarni kot on, celo posekali so ga po krivolčnosti, kakor je razvidno iz zapisnika revolucionarnega sodišča v zbirki »Ruechez et Roux«.

Vendar pa so bili enako kot Titovim komunistom najbolj nevarni ravno njegovi tovariši revolucionarji. Krize francoske termodiranske vlade so izbijale po vrsti ravno iz vrst »podreptnikov« ubitih revolucionarnih vodij. Enako imajo tudi krize Titove vladavine svoj izvor ponajveč v pristaših »podreptnikov« preganjanih pristašev kominforma. Čim več teh »zahrbtnih saboterjev« odkrije, tem večja potreba nastaja, da se režim ojača na drugi osnovi, in to bi mogel najti samo v umerjenosti krogih.

Prav nič neverjetnega torej ne bi bilo, ako bi sodili, da je za Jugoslavijo nastopil čas prehoda k umerjenosti, enako kot v prednapoleonovi dobi.

Ali v času, ko Sovjeti niso v o-fenzivi samo na Korejo, temveč tudi na Zahodu, pot k umerjenosti spričo tolikšne izolacije od Vzhoda in Zahoda za Jugoslavijo ni mogoča. Zaradi tega se vse bolj bliža čas, ko bo Jugoslavija — hotela ali ne — prisiljena, da se tesneje poveže ali nasloni na Zahodno Evropo.

Vprašanje je le, ali bodo Združene države imele razumevanje, dovolj jasnega pogleda na stvar in pa dovolj takta, da se bodo v novem položaju znašle. Zelo nevarno bi pa bilo, ako bi v tem usodnem času Američani nasledili siremskim glasovom, ki bodo prihajali iz Rima.

Ali obstoja možnost, da se organizira Svobodno tržaško ozemlje?

Eden od glavnih razlogov za italijansko zahtevo po reviziji mirovne pogodbe je zapopaden v italijanskem stališču, da organizacija Svobodnega tržaškega ozemlja enostavno ni mogoča; kajti ako bi upravo Trsta prepustili Tržačanom, bi na ozemlju mogle nastati težke notranje borbe, kar bi imelo za posledico, da se intervencije z Vzhoda ali Zahoda ne bi mogle preprečiti. Kot posledica bi nastopila nevarnost, da Trst zasede Jugoslavija, in sicer komunistična Titova Jugoslavija, čemur se je v interesu zavezniške stvari treba izogniti. Na podlagi takega gledanja na stvar, ne preostaja drugo, kot da se Tržaško ozemlje poveri in prepusti Italiji, ki baje nudi vsa jamstva, da ne bo podlegla komunizmu.

Na podlagi izkustev iz zadnjega časa se pa zanesljivost Italije v tem pogledu ne more jemati za suho stvarnost. Ze ob volitvah leta 1948 se je pokazalo, kako močan je v Italiji komunizem. Danes se sicer ne more naravnost reči, da bi rdeča struja na novih volitvah gotovo zmaga. Gotovo je le to, da se po eni strani od vojne na Koreji sem opaža pojačanje komunistične propagande, po drugi strani pa dokaj značilno rezervirano zdržanje Italijanov. Kakor se po njihovem zdržanju more soditi, vse večje število Italijanov računa z verjetnostjo, da bodo na koncu koncev zmagali Sovjeti. In posledica take presoje je, da si veliko Italijanov očitno prizadeva, da bi se ognili nevarnosti, da jih komunisti postavijo na svoje prospektivne liste. Naravno je, da ob takem razpoloženju ne more biti dosti vneme, da bi se jasno in glasno zavzemali za zavezniško stvar.

Predaja Trsta Italiji v današnjih prilikah potemtakem zahodnim silam ne bi nudila tistega jamstva, s katerim so računali ob času trojne izjave z dne 20. marca 1948. Ako torej mednarodne pogodbe temelje na predpostavki »rebus sic stantibus«, t. j. na nespremenjenem stanju stvari, velja to v še večji meri za enostranske izjave, in četudi bi te ne nastale iz oziroma do politve. Zato se brez daljnjega more reči, da je že dosedanja izkušnja v zvezi s korejskim primerom pokazala pojave, ki se ne morejo in ne smejo izgubiti z vida, tudi tedaj ne, ako politiko vodijo vojaške osebnosti.

Zato ni zgolj ugibanje, ako ob misli na Trst poskušamo osvetliti eno in sicer dokaj zanimivo možnost.

Na obali Severnega morja, med nekdanjo kraljevino hanoveransko in nekdanjo veliko vojvodino Oldenburško leži na obrežju reke Vezera hanzeatsko mesto Bremen.

Hanza, in od tod naziv hanzeatsko mesto, je bilo združenje trgovcev iz raznih krajev in ne samo Nemcev, in hanzeatska mesta so bila, kakor se to razvidi po njihovih imenih (na primer Lübeck — Ljubice, Stargard — Starigrad) tudi slovanskega porekla, ter so na vzhodu tvorila skupino slovansko-nemških republik (»Windisch-deutsche Städte«).

V nizu teh mest je bil tudi Bremen, ki se je nekdanj imenoval Bréma, kar je vsekakor nemška beseda. Mesto samo se nahaja na mestu, dokaj oddaljenem od izliva reke Vezera, zaradi česar so njemu v brki, bliže ustju reke izgradili pristanišče Geestemünde, ki je začelo nevarno konkurirati Bremenu. Ker

Slovenske matere!

Vaši otroci spadajo v slovenske šole!

ma! Ako bi namreč slovanski narodi prišli do spoznanja, da jih čaka nevarnost izročitve njihovim narodnostnim sovražnikom, bi utegnili biti prisiljeni, da se vržejo v naročje komunizmu, in to ravno v trenutku, ko kominformistična propaganda že itak uspešno deluje na vse družabne sloje Italije in samega Trsta.

V interesu vzpostavitve Srednje Evrope bi bilo, da Združene države v tem usodnem trenutku pokažejo tisto uvidenost in oni varni čut za potrebe današnjega položaja, skratka ono dalekovidnost, ki je značilna za državnike in jih razlikuje od političnih diletantov.

je pa mesto Bremen v prvem času bilo pod oblastjo škofa, enako kakor tudi Trst (naj omenimo le patriarha Adalberta iz XI. stoletja), je cerkvenim oblastvom uspelo o-lajšati Bremenu izhod na svobodno morje na način, da so Bremenu nasproti Geestemünde pridobili drugo pristanišče Bremerhaven.

V začetku XIX. veka je bremenska mestna aristokracija v svoji nenasičnosti izzvala dokaj resne spore s političnimi oblastvi, vendar je pa po letu 1849. prišlo do sporazuma med mestom in okolico, t. j. med Bremenom in Bremerhavenom (z Geestemündom). V stvari je šlo za zadeve materialne prirode, ker so prebivalci bremenske okolice zahtevali in dosegli svojo neodvisnost od mesta in se strinjali z gospodarsko politiko mesta. Mesto Bremen je namreč, in v tem se razlikuje od Trsta, uvidelo, da v enaki meri potrebuje sodelovanje okolice, kot okolica za svoj obstanek potrebuje sodelovanja z mestom. Ta gospodarska povezanost mesta z okolico je prišla do izraza v novem bremenskem statutu.

Po tem statutu obstoja po eni strani predstavnostvo mesta, ki šteje 80 članov, po drugi strani pa predstavnostvo okolice, ki šteje 20 članov. Vsako od teh upravlja posebej samostojno svoje krajevne zadeve in se nobena nima pravice umešavati v posle druge. Vendar pa ta samostojnost ne izključuje sodelovanja v zadevah, ki so obema skupne. V tem primeru pa 80 mestnih in 20 okoliških pred-

stavnikov tvorijo svet 100 članov, ki odloča v skupnih zadevah. Da pa se ne bi zgodilo, da bi 80 mestnih zastopnikov enostavno preglasovalo zastopnike okolice, je bila za pravočasno sklep potrebna večina glasov ene in druge skupine.

Tako enostavna ureditev odnosov med mestom in okolico je imela kot blagodejno posledico povečanje politične zrelosti obeh skupin. Resnost in stvarnost sta postali značilni potezi političnega življenja in ni brez pomena, ako zabeležimo, da so tudi nacional-socialistično izkušnjo preboleli dokaj dobro.

Stranke, ki so v zadnjem času prišle do izraza, so skoraj iste kot pri nas: Ob začetku so prišli do veljave socialisti, nato pa konservativnejši elementi. Prvi imajo svoje pristaše med delavci, drugi v meščanskih krogih. Do načelnih nasprotstev v Bremenu sploh ni prišlo, ker so se vse interesne skupine sporazumele, da pristopijo k praktičnemu reševanju svojih nalog; in to je izključevalo vsako politično strast in v njih razvijalo čut politične odgovornosti do prebivalstva. Delavci in trgovci so v tako organiziranem mestnem zastopstvu morali priti do spoznanja, da brez medsebojnega sporazumevanja ni napredka in da more mesto živeti le ob sodelovanju vseh v njem zastopanih skupin.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

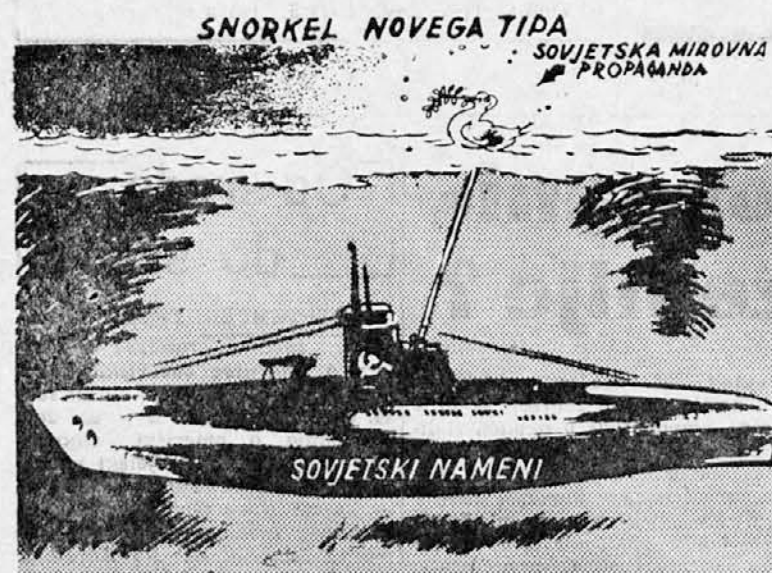
To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja, tedaj bodo na italijanski strani uvideli, da rodi razbijanje po protislovenskem bobnu v odgovor samo prezir in nasmehek, tedaj bo italijansko javno mnenje zrelo za sprejem tržaške neodvisnosti kot temelj za izgradnjo nove Evrope.

Enako potrebo imamo tudi v Trstu, o tem ne more biti dvoma. Ali temu se protivi okolnost, da je v mestu prevladala ena interesna skupina, ki ne zdrave izključne prednosti zase ne zahteva samo v mestu, ampak tudi v okolici. Italijanska večina v mestu, sestavljena iz raznih tudi nasprotujočih si skupin, zahteva zase monopol tudi v onih krajih, kjer sama ni doma. Naša borba odgovarja torej v vsakem pogledu borbi Geestemünde-ja in Bremerhaven-a proti monopolu bremenske mestne gospode. Vse do leta 1871 je tako nezdravo stanje zaviralo javno življenje v Bremenu in Bismarck je bil prvi, ki je s svojim ostrim očesom opazil to nezdravo stanje in nato omogočil odprave sicer nezdravih prilik.

Presegljo bi okvir tega članka, ako bi hoteli opisovati vzpon Bremena v času od 1871. do 1914. leta. Ali pogoj za ta vzpon je bil, da so najprej prenehala prerakanja in deklaracije, kar je omogočilo pričetek resnega sodelovanja vseh zainteresiranih skupin.

To je potrebno tudi v našem primeru v Trstu. Ko bo dozorelo spoznanje, da je početje današnjih občinskih satrapov na čisto škodo italijanskega imena, ko se bodo ti ljudje priborili do pravega moralnega merila za Cammaratino predavanja, za Palutanova jezikovna nasilstva in za samovoljo aretacije dr. A. Sfiligoja

BOJ ZA SVOBODO

»Louisville Courier Journal« prinaša poseben članek v zvezi s »Križarsko vojno za svobodo«, ki so jo začeli v Združenih državah ta mesec.

»Doselej — piše list — je bil korejski spor ena stvar, svobodna Zahodna Evropa pa druga stvar. Vsi iskreno upamo, da bosta ti zadevi ostali popolnoma ločeni tudi še vnaprej. Vendar pa ne smemo pozabiti, da lahko Sovjetska zveza izvede nov napad proti Zahodni Nemčiji, ali pa kateri koli drugi svobodni nezasedeni evropski državi. Pozabiti ne smemo tudi, da lahko ta napad izvede, kot se je to zgodilo na Koreji, neka tretja sila. Imeti moramo pred očmi, da je Zahodna Evropa zelo blizu sovjetskim podložniškim državam in Sovjetski zvezi sami, a je zelo oddaljena od nas. Ljudje na tej strani železne zavese morajo dobro poznati dobre namene Združenih držav in roparsko nagnjenost Sovjetske zveze. Toda za železno zaveso

je vrsta narodov, ki so pod sovjetsko nadvlado. Ta nadvlada ni samo zunanja. Sovjeti uporabljajo vse pripomočke, ki jih je znanost dala v roke diktatorjem, da nadzirajo tudi mišljenje teh ljudi. Zdi se, kot da bi bila ta nesrečna bitja polizkusne živali pri nekem ogromnem poskusu, ki jih hranijo le z lažnim obveščanjem, da bi tako okrepili zmaličene teze sovjetske diktature. Če pa bi jih mogli mi doseči z resnico, je možno, da bi se vsa sovjetska zgradba lažnjivega prepričevanja zrušila. In prav v ta namen prenaša »Glas Amerike« svoje odaje. »Glas Amerike« vodi obveščevalna služba ameriškega zunanjega ministrstva. Toda medtem ko so te odaje podvržene običajnim diplomatskim omejitvam spodobnih vlad, pa komunistične radijske postaje stalno napadajo Združene države in način življenja svobodnih narodov, češ da je pod vodstvom Wallstreeta in da je polno razprtij, slabosti ter se bliža razpad.

Prav zato, da dokažemo, da je to gorostasna laž, je prišel general Dwight Eisenhower križarsko vojno za svobodo. Ta skuša s pomočjo malih prispevkov posameznih državljanov razširiti omrežje zasebne radijske službe »Radio svobodna Evropa«. Po besedah generala Eisenhowerja — piše list — bo vodilo postaje tega omrežja najpreprostejše in najjasnejše načelo na svetu »govoriti resnico«. Gotovo je namreč, da na zunaj tako lepe in tili ko obetajoče komunistične objube potrebnim, nesrečnim, zatiranim in teptanim ne bodo mogle vzdržati proti dokazanemu uspehu demokracije in njenim stalnim napredkom za blaginjo vsega človeštva.

Poleg denarnih podpor temu zasebnemu radijskemu omrežju pa ima križarska vojna za svobodo še drug cilj. Zbira namreč milijone podpisov, ki jih bodo Amerikanci dali izjavi naše vere v svobodo in dostojanstvo posameznika, ki je od Boga prejel pravico do svobode. Vsak podpis na to deklaracijo je jamstvo, da se bomo uprli napadalnosti in nasilju povsod, kjer koli se bosta pojavila na zemlji. To bo glasen odgovor komunističnemu stokholmskemu mirovnemu pozivu, ki smo ga že zdavnaj ožigosali kot del propagandne gonje, ki naj ljudi prepriča o lažni trditvi, da je Zahodni vojni hujskač.

Boj za svobodo vodi general Lucius Clay. Izkušnje so ga naučile, da bo samo odločen odpor ustavil sovjetsko napadalnost, kjer koli se pokaže. S tem da se pridruži tej križarski vojni za svobodo, ima vsakdo izmed nas možnost pomagati širiti resnico proti laži ljudem v Vzhodni Evropi in jim dajati upanje. Vsakdo izmed nas lahko nekaj prispeva k zmanjšanju nevarnosti, da bi sovjetske podložnice zanetile vojno in pomagale sejati semena svobode ter krepiti moč skrivnih zavetnikov za železno zavoso, ki so morali ostati tam.

žaj delavcev ne glede na spol, barvo, pleme in vero. Delavsko gibanje je poudarilo osnovno nedotakljivost in dostojanstvo posameznika in je vključilo v to zamisel pravice in ugled delavcev prav tako kot delavcev.

Dr. A. Sfiligoj zopet v Gorici

Po šestih tednih se je slednjič vrnil dr. A. Sfiligoj. Vrnil se je v Elbe na zračno svobodo domov v Gorico, kjer so ga željno pričakovali njegova družina, njegovi prijatelji, somišljeniki in znanci ter vse slovenski živeli v Italiji, ki v njem vidi neustrašnega borca za svoje pravice.

Proces v Nišu

Beograjski dopisnik »Primorskega dnevnika« B. Stanislavjevič poroča, da se je 11. sept. začel v Nišu proces proti sedmim jugoslovanskim državljanom, ki so obtoženi, da so zbežali v Bolgarijo, kjer so obiskovali posebne teroristične in sabotažne tečaje, namenjene za informbirovske agente v Jugoslaviji.

Obtoženi so se na skrivaj vrnili v Jugoslavijo. Ob aretaciji so našli pri njih orožje, redijsko oddajno postajo in propagandno čtivo.

Obtoženci so priznali pripisana jim dejanja. Glavni obtoženec Stojan Veljković je bil obsojen na 20 let prisilnega dela, ostalih šest pa na kazni od 10 do 12 let ječe.

Trgovina med Jugoslavijo in Italijo

Dne 10. septembra t. l. sta z izmenjavo not iz meseca avgusta sklenili italijanska in jugoslovanska vlada, da obnovita za eno leto trgovinski protokol od 4. avgusta 1949, t. j. do 3. avgusta 1951. Obnovljeni sta bili listi kontingentov A in B, priloženi k protokolu.

Plačilni sistem ostane isti, kakor je določen v trgovinskem sporazumu o trgovini in gospodarskem sodelovanju med Jugoslavijo in Italijo od 28. novembra 1947, ki je še vedno v veljavi, in sicer kliring z enotnim računom, ki ga vodi v Italiji italijanski urad za izmenjave in ki ima za podlago italijansko liro.

Jugoslavija na velen. v Bariju

V Bariju so odprli XIV. mednarodni velesejem, ki se ga udeležujejo Trst, Jugoslavija, Velika Britanija, Madžarska in seveda Italija. Jugoslavija razstavlja surov obdelan, dragocen in naveden les, razne stroje, električne transformatorje, filmske projektorje, konzerve, zdravilna zelišča, premož, tobak, cigarete, les za celulozo itd. Otvaritvi je prisostvoval predsednik italijanske republike Einaudi, ki si je ogledal tudi jugoslovanski razstavljeni prostor v spremstvu jugoslovanskega poslanika v Rimu Ivekovića.

Vesti s Tržaškega

Tržaški Slovenci so proslavili stoletnico slovenskih ljudskih taborov

Nedeljska prireditev SPM na Opčinah, v znamenju proslave stoletnice slovenskih ljudskih taborov, je nadvse uspela. Kljub temu, da so bile tudi drugod po Tržaškem velike proslave in prireditve, je velika udeležba Tržčanov in »kolonov na proslavi SPM dokaz, da doživljajo tržaški Slovenci v okviru svojih političnih skupin veliko obnovo svojega javnega udejstvovanja.

Velika udeležba mestne, zlasti pa podeželske mladine na naši prireditvi razveseljuje vsakogar: prihaja nov rod, ki je zrasel sredi vojnih grozot, ki ljubi svobodo in našo neomadeževano slovensko zastavo, ki bo izpolnil vrzeli v naših vrstah!

Ob začetku koncertnega sporeda je spregovoril predsednik SPM Janko Jež:

»Ko odprjam današnje drugo ljudsko slavo Slovenske prosvetne matice na Opčinah, je moja prijetna dolžnost, da pozdravim v naši sredi predsednika Slovenske krščanske socialne zveze dr. Cirila Cerovca, predsednika Katoliške prosvete dr. Ivana Lasiča in velikega prijatelja slovenskega naroda, velikega italijanskega slavista in profesorja bolgarščine na rimski univerzi prof. Enrica Damianija.

Z letošnjo prireditvijo hočemo skromno proslaviti stoletnico prvih slovenskih narodnih taborov. Pred sto leti je na Slovenskem živo vzplamtel slovenska narodna misel in dala borbena obeležje našemu tedanjemu javnemu življenju. Pri kresanju misli in razpoloženju med starimi in mladimi, med Staroslovenci in Mladostovci, med Bleiweisovci in borbenimi pristajali Tomana, Levstika in Jurčiča, je nastajala nova doba slovenskega

narodnostnega življenja v prvih letih po marčni revoluciji.

Nas kmet se je v zavesti svoje narodnostne pripadnosti dvigal iz hlapčevstva in terjal svoje pravice, naša mladina je postavljala našemu tedanjemu obnovitvenemu gibanju narodnostni program, ki se je nato sproti uresničeval v teku trde borbe za osvoboditev in zedinjenje slovenskega naroda.

Tržaški Slovenci doživljamo danes prav isto čitalniško narodno navdušenje, medtem ko naš mestni in podeželski človek terjata svoje teptane narodnostne pravice. Da, prilike pred sto leti na Slovenskem in danes na Tržaškem so prav slične, da ne rečem skoro enake! In tudi danes, kot tedaj pred sto leti, se postavlja mladi rod na čelo svojega naroda in ga vodi po trdi vzpetini navzgor, kjer ga čakata svoboda in svobodnega človeka dostojno življenje!

V duhu mladostovskega navdušenja nastaja na našem ozemlju novo narodnostno ozračje: naš narod se ne more zadovoljiti samo z nekaterimi svobodninami, naš narod traja danes vse pravice, ki mu po splošnih človeških načelih pripadajo v okviru svobodnega demokratičnega udejstvovanja na Svobodnem tržaškem ozemlju pod demokratično zaupno upravo naših zahodnih zaveznikov!

To terja naš narod na Tržaškem tudi kot znak priznanja za vse svoje pretekle gorje in za svojo zvestobo demokratičnim političnim načelom, za katera so darovali pred dvajsetimi leti svoja mlada življenja bazoški junaki in petdeset tisoč Primorcev v osvobodilni borbi na strani naših velikih zaveznikov v teku druge svetovne vojne! Za njim je spregovoril prof. Ivan

Rudolf, ki je v klenih besedah opisal trdo borbo tržaških Slovencev za svobodo in demokracijo in njihovo trdno voljo, da v tej borbi vztrajajo do končne zmage. Pozval je navzočo mladino, naj ne pozabi na mučniški zgled bazoških junakov, Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča, navzoče starše je pa vzpodbudil, naj vsestransko podprejo našo borbo za slovensko šolstvo na Tržaškem.

Nato se je razvil koncertni spored. Ob napovedovanju Ljubljano Slamiča so se vrstili na odru, ki mu je bil Repentator nepozabna naravna kulisa, pevski zbori, tretci in solisti. Mešani in moški zbor nabrežinskega okrožja sta zares izvršeno nastopila pod vodstvom gđ. Sonje Mahničeve. Ruski pevski zbor iz Trsta je pod vodstvom Jurija Rotha zapel niz ruskih in ukrajinskih narodnih pesmi. Dekliški tercet s Kontovela v narodnih nošah je pod vodstvom mladega glasbenika in pesnika srednješolca A. Daneva naravnost navdušil poslušalce. Tenorist Renat Kodermac je s svojim krasnim glasom zapel slovenske narodne, bariton Jurij Roth pa hrvaške in srbske narodne pesmi. Marij Sancec je pa pestrost sporeda še povečal z venčkom narodnih napevov na harmoniki. Sodelovala je godba na pihala s Proseka.

Po končanem sporedu je bila pristna ljudska zabava. Mladina se je neumorno vrtila na plesišču do večera ob poskočnih zvokih proške godbe, starejši smo pa sedeli ob kozarcu istrske malvazije, kramljali in se ob pogledu na našo zgodovinsko trdnjavo Repentator in na našo življenja polno mladino predali prijetnim sanjam in upom.

»Kako to, če pa take šole nimamo, saj čitam časopise. Vidim, da ne eni ne drugi nam nečjejo dati naših šol.«

»Ne bojte se gospa, ko bo Vaš otrok končal to šolo, t. j. čez tri leta, bomo imeli poleg drugih tudi dvorazredno trgovsko šolo, od koder bo Vaš otrok šel lahko dalje v šolanje.«

»Oh, da bi vsaj bilo res, kar pravite!«

Ta kratek prizor iz vpisovanja, kateremu sem prisostvoval, mi je vzbudil v spomin na ono romanje prav vseh, ki se je začelo še pred leti, da bi se naše šolstvo izpopolnilo. Koliko je bilo trkanja na razna vrata, da bi tudi mi tržaški Slovenci dobili vse one šole, ki nam pripadajo in ki nam jih nečjejo dati: dvorazredno trgovsko šolo, obrtno šolo, klasično gimnazijo in za našo mladino na deželi tudi kmetijske šole.

Skrb slovenskih staršev je tudi ta, da njihovi otroci lahko nemoteno dobijo vse ono izobrazbo, ki si jo želijo. Zakaj bi naši otroci, naša šolska mladina morala obiskovati le nekatere vrste šol, za katere morda nima niti nagnjenja? Slovenski starši in z njimi vsi tržaški Slovenci zahtevajo, da se slovenski šolski ustroj izenači v vsem z italijanskim, da dobimo vse šole, ki so potrebne za pravičen in naraven razvoj naše mladine.

Naši šolski mladini morajo biti odprta vsa vrata za vse šole. Slovenskega očeta ali mater ne sme mučiti skrb, kam z otrokom, ko konča neko šolo. Ta skrb se mora odpraviti, in to čimprej! Mislim, da vsaj toliko smo si zaslužili od naših prijateljev in zaveznikov.

Ne bomo nehali, dokler ne bo zadovoljeno našim upravičenim zahtevam. Nismo manj vredni od nobene druge narodnosti, ki prebiva na tržaškem ozemlju. Zato bomo slovenski starši neustrašno zahtevali otvoritev prav vseh šol! Oče

Septembrska seja SPM

Redna seja glavnega odbora SPM za mesec september bo v ponedeljek 18. t. m. ob 18. uri v društvenih prostorih v ulici Machiavelli 22-II.

Filmski prosvetni večer SPM v Ricmanjih

SPM priredi v soboto 16. t. m. ob 20. uri filmski prosvetni večer v Ricmanjih na prostem. Dostop prost.

Vodstvo SPM se opravičuje, ker je preteklo soboto odpadel filmski prosvetni večer v Silivnem: avtomobil Zavezniške čitalnice je namreč obstal z okvarjenim motorjem na cesti pod Opčinami in kljub dolgem prizadevanju vozača, ga nismo mogli spraviti več v pogon!

V dvogovoru z Zavezniško čitalnico smo zato določili, da bo filmski prosvetni večer v Silivnem v soboto 23. septembra ob 20. uri.

Odločilni spopad se bliža

»Christian Science Monitor« obrača pozornost čitateljem na najnovejšo dogodke na Koreji in piše v članku »Odločilna bitka se bliža naslednje:

»Trenutno novice s korejskega bojišča niso posebno dobre. Izčrpane divizije korejske republike, ki branijo severovzhodno bojišče, so popustile in sovražnik, ki je predrl njihovo črto, je sedaj zavzel pristanišče Pohang ter ogroža važno oporišče šil Združenih narodov pri Taeguju.

Severni Korejci so številčno še vedno v veliki premoči. Ker jim ni uspela njihova dosedanja taktika, da so iskali slabotne točke v obrambi, tam zbrali svojo silo in z njo udarili, so si sedaj izbrali drug način, in sicer, da istočasno napadajo skoraj na vse obrambni črti Združenih narodov.

Proti prvi taktiki je general Walker nastopal na ta način, da je premikal rezervne čete vzdolž vse obrambne črte z mirnih področij na ogrožene točke. Kako bo odgovoril na drugo taktiko pa je odvisno od tega, v koliko so se njegove rezervne čete povečale.

Novice govorijo o novem splošnem napadu. Potem ko so dobro poučeni funkcionarji na Koreji v Tokiu in ameriškem obrambnem ministrstvu označili zadnjo ofenzivo kot zadnji obupni napor Severnih Korejcev, pa je prišel nov in še večji napad. Vendar moramo pri vsem tem imeti pred očmi o-

snovni položaj.

Sile Združenih narodov so sedaj močnejše tako na kopnem kot v zraku, v moštvo in orožju. Možno je, da so Severni Korejci dobili okrepitev Korejcev iz Mandžurije. Toda njihovo topništvo in njihovi tanki niso nič močnejši, če so sploh tako močni kot so bili. Opazovalci poročajo, da so njihovi sunki slabotnejši. Večino novih položajev so si pridobili s skrivnim vihtenapljenjem in množičnimi napadi, pri katerih se niso ozirali na svoje izgube.

Treba je računati tudi na možnost, da eden izmed teh srditih napadov, lahko se zgodi to prav pri sedanjih, predre obrambno črto in si odpre nadaljnjo pot. Tedaj bi prišlo do nesreče. Toda dokazi govorijo za drugo močnejšo možnost, da bi sile Združenih narodov utegnile obdržati mostiče, sicer ne v tolikem obsegu kot dosedanje, pač pa nekakšno oskočno ozemlje, od koder bi lahko začeli Združeni narodi s pravo ofenzivo.

Ko bo usoda tega mostiča jasna, tedaj se bo šele verjetno pokazalo, kaj misli Sovjetska zveza in rdeča Kitajska storiti. In za ta trenutek je važno, bistveno važno, da Združene države mobilizirajo dejansko oboroženo silo s čim večjo naglico, kolikor se pač da ter prenehajo z odlašanjem tega ukrepa zaradi neodločnosti o številu, ki naj ga njene oborožene sile dosežejo čez leto dni.

Sodelovanje žensk v delavskih zvezah

Ameriške delavke zavzemajo vedno pomembnejša mesta v ameriških delavskih organizacijah. V zadnjih desetih letih, ko je število njihovega članstva v delavskih zvezah naraslo od približno 800.000 v letu 1940, na preko 3 milijone članov v letu 1950, so ženske zasedale vedno odgovornejša mesta v treh delavskih združenjih.

Medtem ko je bila mnogo let največja ženska moč v delavnem gibanju v njihovih krajevnih organizacijah, jih pričanjamo sedaj srečati v velikem obsegu na važnih javnih položajih. Ženske so bile izvoljene na visoka mesta v dveh največjih delavskih organizacijah: Ameriški delavski zvezi (AFL) in Kongresu ameriških industrijskih organizacij (CIO). Ženske so v vodstvu obeh organizacij in nekatere vodijo posamezne oddelke uradov na podružnicah. Nadalje so upraviteljice, pravne zastopnice in organizatorke. Tudi v politiki imajo precejšnjo vlogo.

Zveza narodnih ženskih delavskih združenj, ustanovljena v Združenih državah leta 1903, je bila pred

kratkim razpuščena, ker so bili njeni cilji za izboljšanje delovnih pogojev za ženske in organiziranje žensk v delavska združenja doseženi.

Delavke so sedaj v Združenih državah široko organizirane in uživajo zaščito delavskih organizacij, je omenila tajnica Zveze, gospodična Elisabeth Christman. »Te organizacije izvršujejo sedaj samo ono delo, katerega je nekoč izvrševala zveza.«

Delavska združenja so kanal, s pomočjo katerega je mogoče pospeševati in izboljševati osnovne pravice delavk. Poleg zaslužkov zavarovanj z zakonodajo, so si ameriške delavke s pomočjo pogodb, katere so oskrbela združenja, izboljšale svoje plače, dosegle enako plačo za enako delo, zmanjšanje delovnih ur in druge ugodnosti kot na primer bolezensko zavarovanje, dopust za časa poroda in plačane počitnice.

Delavske organizacije služijo v Združenih državah istemu namenu, kot v drugih demokratičnih državah: da ojačajo gospodarski polo-

Andrej - Slavko Uršič: Nad nasilji vseh vrst, barv in oblik

Demokracija v svojem klasičnem pomenu je na zmagovitem pohodu. To kažejo volitve v vseh evropskih državah, kjer pride svobodna volja naroda do izraza. Avtentično jo razlagajo tisti, pri katerih je že dolgo doma in dobro uspeva. Tega se zavajajo vsi, ki skušajo vsled slabe vesti zatajiti svoje poreklo in ime. Anglosasi pripisujejo svojo moč in uspehe svoji zvestobi do demokracije, duhu svobode posameznika in spoštovanju človeka. Rimljani so mislili, da je treba demokracijo za čas vojne ukiniti. Brezmejno zaupanje Američanov v demokracijo se izraža v njihovi ustavni določbi, da se morajo volitve brezpogojno redno vsiliti tudi v najkritičnejšem trenutku vojne, prav tako kakor v miru. Tako so ravnali in tako bodo živeli tudi v bodoče.

Znani angleški publicist Steed se je izrazil: »Svobodne ustanove in britanski sistem svobode, ki je tolerant napram opoziciji in ki ne trpi samovoljne neodgovornosti diktature in absolutizma, so vzdržali najtežje preizkušnje vseh časov. Zavezniki zmagajo zato, če bolj okrepijo vero Britancev v svobodo demokracije, vero v najdragocenejšo lastnino civilizacije.«

Ob svečanem zgodovinskem trenutku zaključka te strašne vojne je predsednik Truman rekel: »Na dan zmagaj obnavljamo svojo vero in svoj ponos v naš način življenja... svojo vero v načela, ki so nas naredila najmočnejšo silo na svetu... Svoboda ne naredi vseh ljudi popolnih... daje pa ljudem možnost napredovati, biti srečni in pošten, bolj kakor kateri koli drugi način vladanja v zgodovini.«

Zmagovita demokracija mora uveljaviti svojo voljo pri ustvarjanju novega sveta na moralnih in materialnih ruševinah, ki so jih zapustile za seboj diktature.

Trdno verujemo, da demokracija ne bo zagrešila zločina izdajstva nad samo seboj. Predvsem mora zmagati spoznanje, da demokracija ni več privatna zadeva posameznih narodov, marveč da mora biti mednarodna skrb. Spriči današnjega razvoja mednarodnih odnosov in tehnike, ki je povsem povrnila pojme o času in prostoru, je načelo absolutne suverenosti narodov zastarelo in nevdržno. Svet je postal majhen. Dogodki na kateri koli točki naše krogle so stvar nas vseh.

Kakor za ureditev odnosov med posameznikom in družbo, nam daje demokracija podlago tudi za ureditev odnosov med narodi in človeštvom. Poleg deklaracije o dolžnostih in pravicah človeka je treba tudi izdelati deklaracijo o dolžnostih in pravicah naroda, kot del mednarodne ustave. Te pravice in dolžnosti posameznika in naroda je postaviti pod sankcijo mednarodnega zakona, ki ga nihče ne bo mogel nekažnovano kršiti niti v narodnem, niti v mednarodnem življenju. Ob otvoritvi prvega zasedanja Združenih narodov je Atlee rekel, da je »svoboda posameznika v državi bistveno dopolnilo k svobodi države v skupnosti narodov sveta«.

Samo demokratični narod je lahko dober član demokratičnega mednarodnega reda. Ne moremo si zamisliti trajnega mira, dokler ne bo vse človeštvo na isti osnovni svobodni način in stremelo k skupnemu smotru. Pogoj za vzajemno zaupanje, mir in svobodo posameznikov in narodov je dosledna demokratizacija sveta. Demokratični red je zato treba v vseh državah uveljaviti in zavarovati pred vsakršnimi odkritimi in prikritimi diktaturami, v najvišjem mednarodnem interesu miru, napredka in blaginje, z mednarodnimi sredstvi, ker so strašne tragedije izkušnje pokazale, da so vse diktature izvori imperilizmov in vojnih katastrof.

V tem smislu je ugotovila svetovna konferenca za vzgojo in prosveto, ki je zasedala v Londonu: »Velika in strašna vojna, ki je zdaj za nami, je nastala, ker so ljudje za-

gel nekažnovano kršiti niti v narodnem, niti v mednarodnem življenju. Ob otvoritvi prvega zasedanja Združenih narodov je Atlee rekel, da je »svoboda posameznika v državi bistveno dopolnilo k svobodi države v skupnosti narodov sveta«.

Samo demokratični narod je lahko dober član demokratičnega mednarodnega reda. Ne moremo si zamisliti trajnega mira, dokler ne bo vse človeštvo na isti osnovni svobodni način in stremelo k skupnemu smotru. Pogoj za vzajemno zaupanje, mir in svobodo posameznikov in narodov je dosledna demokratizacija sveta. Demokratični red je zato treba v vseh državah uveljaviti in zavarovati pred vsakršnimi odkritimi in prikritimi diktaturami, v najvišjem mednarodnem interesu miru, napredka in blaginje, z mednarodnimi sredstvi, ker so strašne tragedije izkušnje pokazale, da so vse diktature izvori imperilizmov in vojnih katastrof.

V tem smislu je ugotovila svetovna konferenca za vzgojo in prosveto, ki je zasedala v Londonu: »Velika in strašna vojna, ki je zdaj za nami, je nastala, ker so ljudje za-

Kam bi ga dali?

ne, obojne veljavne. Slovenske imajo pred italijanskimi celo to prednost, da ti izobrazijo otroka v obeh tujkajšnjih jezikih. V resnosti vzgoje in izobrazbe niso slovenske nič slabše od italijanskih, da ne rečem kaj več.

Kaj bi bilo treba torej še ugi-

bat in omahovati? Toda žal predbodno vem, da ni v čisto vsakem tržaškem Slovenceu toliko narodne zavesti, kakor so jo imeli kakikmečki starši na Goriskem v preteklih letih fašistične revolucije. Tja in sem kak tržaški ali kraški očka ali mamica pozablja na narodno zavest in narodno dolžnost ter gleda bolj na praktično, realno odkrito: koristolovsko plat, čeprav nima ne sedem ne enajst otrok in mu ne gre tako trda, da bi moral otrok že pri prvi poti v šolo zaradi varčnosti hoditi za eno postajo naprej peš.

Pa naj bo! Računajmo z dejstvi, kakršna so! Narodna zavest ni koristonosna. Poglejmo torej kakke bolj praktične razloge! Iz katerih šol bo otrok laže prišel do službe, do zaposlitve, do kruha? Iz slovenskih ali iz italijanskih? To vprašanje muči marsikoga in marsikoga zave, da vpiše otroka v italijansko šolo. Nam pa krvavi srce, ko gledamo, kako se slovenska kri izgublja v italijanskem svetu. Nekaterim ni to nič mar, češ, saj je vseeno, če si Italijan ali Slovenec ali Islandec. In takih »kozmo-politov«, ki brezbržno dajejo slovenske otroke v italijanske šole, najdemo posebno veliko — veste kje? Med kominformisti! In take protinaravne interacionalce vzgaja na Svobodnem tržaškem ozemlju komunistična partija kominformistične verzijpovedi. In ta struja se najmanj briga za slovenske šole in za obisk slovenskih otrok v slovenskih šolah, čeprav se baha — po številu občinskih svetnikov —, da je najmočnejša politična skupina tržaških Slovencev. Druge vrste starši ali njihovi svetovalci so tisti, ki se izgovarjajo: »Saj bo otrok vseeno ostal Slovenec, čeprav hodi v italijansko šolo.« Pri obojnih je prvi in zadnji razlog ter izgovor: služba. »Ubi bene, ubi patria.« (Kjer je dobro, tam je domovina.)

Kako bo otrok bolj gotovo dobil službo, ko študira? Na to vprašanje hočem temeljito odgovoriti, toda nazadnje, ker je vprašanje kruha v lestvici vrednot nekoliko bolj v ozadju, kakor pa bi hotel učiti materializem, odnosno je tudi in prav vprašanje kruha močno odvisno od nekaterih višjih duhovnih pogojev. Te si najprej ogledajmo! Samo poudarjanje narodne zavesti in narod-

presti, malo z glavo kima, kakor je nanašalo kolesno vrtenje in pritiskavanje z nogo kolovratne preslice nizdol ali popuščanje v kvišku. Matka je gotovo med delom nekaj prijetnega premišljala, kajti gubanci po obrazu so se nekako gladili ter na obeh plateg ustnic so se po nekoliko rejenem obrazu delale dovoljne globelce. Hči je materino zamisljenost porabila, da je zvedavo, a skrivaj dvakrat pogledala skozi okno na vrt, kjer je še zmerom oče s Stefanom govoril pri podrti jablani.

»Ali sta se že kaj pogovarjala z očetom?« vpraša naposled mati s pomenljivim nasmehom.

Hči pogleda od dela in vpraša po malem hipcu: »Kaj?«

»I saj veš, kaj! Malo ven pogledita!« Deklica ne odgovori.

»Saj meni smeš povedati! Kaj nisem tvoja mati? Glej, kako bi bilo lepo in prav, ako bi mi bila vselej vse povedala! Ni še nič rekla oče?«

»Nič neta odgovori dekle napol tiho in sramežljivo.

Mati nekaj časa prede, potem ustavi kolovrat in pretika je kobil-

SPOMENICA

društva „Pravnik“ v Trstu

o uveljavljanju obsodb, ki jih je izrekel „Tribunale speciale per la difesa dello Stato“ proti primorskim Slovincem in Hrvatom

Gospodu

GENERALNEMU TAJNIKU ORGANIZACIJE ZDRUŽ. NARODOV
LAKE SUCCESS

Spoštovani gospod!

Podpisano društvo PRAVNIK v Trstu, strokovno združenje in predstavnik slovenskih pravnikov v anglo-ameriški coni Svobodnega tržaškega ozemlja, si šteje v čast Vas zainteresirati na sledečem vprašanju:

I.

Nasilno raznarodovanje slovensko hrvaške narodne manjšine v Italiji

Z rapalsko pogodbo je bila proti svoji volji vključena v meje tedanje Italije slovensko-hrvaška narodna manjšina, ki je štela okoli 600.000 duš in ki je že takoj v prvi dobi italijanskega gospodstva postala predmet nasilnega raznarodovanja.

Nasilje proti tej manjšini je dobilo krutejše oblike, če ob prvih nastopih ilegalnih fašističnih napadalnih oddelkov, ki so razvijali svojo akcijo proti slovensko-hrvaški narodni manjšini nemoteno in večkrat celo pod okriljem oblasti.

Ze leta 1920. je bilo po vsej deželi razdejanih in požganih mnogo gospodarskih in kulturnih ustanov Slovencev in Hrvatov v Italiji. Narodni dom v Trstu, kjer so imele svoj sedež glavne gospodarske in kulturne ustanove tržaških Slovencev, je bil docela razdejan in požgan dne 13. julija 1920.

Ko pa je fašizem prevzel državno oblast, se je to nasilje nad slovensko in hrvaško narodno manjšino nadaljevalo v legalni obliki. Ni trajalo dolgo in ta manjšina je bila oropana vseh svojih dobrin na gospodarskem, kulturnem in političnem polju, ki si jih je uspešna ustvarila z desetletja trajajočim, vztrajnim in požrtvovalnim delom. Oropana je bila svojih šol, svojega časopisa, svojih kulturnih društev, svojih bančnih in zadržnih ustanov, pravice do zastopstva v parlamentu, da, celo svojih imen in primkov in svoje pravice do formalnega obstoja: fašistični režim je v svoji koncepciji totalitarne države poznal le italijansko nacijo.

II.

Fašistični režim se istoveti z italijansko državo

Po prevzemu oblasti je fašistični režim uspel prežeti s svojo ideologijo ne samo vse italijansko javno življenje, temveč je proniknil v ves državni organizem. Od prejšnje ustavne monarhije je ostalo le ime: v resnici je fašistični režim ustvaril namesto nje fašistično državo, s katero se je istovetel.

V notranjem političnem pogledu je bila uvedena diktatura ene same stranke. Njen vodja v smislu zakona od 24. decembra 1925 št. 2263 med ministri ni bil le »primus inter pares«, temveč je bil za krono najvišji samostojni ustavni organ, v katerega izključno pristojnost so spadale smernice ustvira državne notranje in zunanje politike.

Ze oktobra 1922. je bil ustanovljen veliki fašistični svet z nalogo, da določa smernice fašističnega režima na vseh poljih državnega življenja. Do leta 1928. je bil ta svet strankin posvetovalni organ pri načelniku vlade, z zakonom od 9. decembra 1928 št. 2693 pa je bil vključen v državni organizem kot vrhovni organ, ki koordinira in izpolnjuje vse delovanje režima, ustvarjenega z revolucijo oktobra 1922. in daje na vprašanja načelnika vlade svoje mnenje o vsakem političnem, gospodarskem in socialnem vprašanju državnega interesa.

Njegov značaj državnega organa se izraža tudi v njegovi sestavi.

Njegovi člani so ex lege načelnik vlade, ki mu predseduje, predsednika senata in poslanske zbornice, minister za zunanje zadeve, za notranje zadeve, za pravosodje, za finance, za narodno vzgojo, za poljedelstvo in gozdo, za korporacije in ljudsko prosveto, predsednik italijanske akademije, minister — tajnik fašistične stranke, poveljnik fašistične milice, predsednik fašističnih konfederacij in konfederacij fašističnih sindikatov ter končno predsednik fašističnega Tribunale speciale per la difesa dello Stato.

Vsi člani političnih, upravnih, državnih in drugih javnih ustanov, vsi javni uradniki in funkcionarji so bili spriči obveznega vpisa v fašistično stranko vezani na eno samo politično koncepcijo: fašistično.

Ko je bila končno z zakonom od 19. januarja 1939 št. 129 še poslanska zbornica razpuščena in na njeno mesto postavljena zbornica fašij in korporacij, je bil proces že dejansko izvedenega poistovetenja fašističnega režima z italijansko državo tudi v formalnem oziru zaključen.

Novi kazenski zakonik iz leta 1930. (čl. 289) uvršča veliki fašistični svet in fašistično poslansko zbornico med ustavne organe države, poudarjajoč na ta način ponovno istovetnost fašističnega režima z državo.

»Italijanska država« — pravi Mussolini v svoji Carta del Lavoro (21. aprila 1927), ki je Magna carta fašistične zakonodaje — »je moralna, politična in gospodarska enota, ki se povsem izraža v fašistični državi.«

V mednarodnem pogledu se je fašistična Italija postavila na princip rušenja mednarodnopravnega reda, ki se je po prvi svetovni vojni zopet zgradil in ki je imel svojega čuvarja v Društvu narodov v Ženevi. V poslednem izjavljanju tega svojega načela je fašistična Italija napadla Abesinijo, podjarmila neodvisno Albanijo, kasneje napadla Francijo, Grčijo in Jugoslavijo in s tem prevzela obremen s Hitlerjevo Nemčijo krivdo za izbruh druge svetovne vojne.

Notranje in zunanje politične istovetnosti fašističnega režima z italijansko državo je zgodovinsko dejstvo, o katerem se danes več ne dvomi. Zakonodaja fašističnega režima v obrambo »države« je torej zakonodaja v obrambo fašistične države.

(Se nadaljuje)

O plačah in življenjski ravni

Ena izmed stvari, o kateri mnogo pišejo in govorijo v zvezi z gospodarskimi vprašanji, so delavske mezde. Mnogo nesmisla, mnogo napadnih statistik najdemo v obravnavanju delavskih mezd posebno tam, kjer pisci in govorniki skušajo opravičiti kak določen politični ali gospodarski sistem na ta način, da poudarjajo zvišanje plač in mezd delavcev, ki živijo v tem političnem in gospodarskem sistemu. Toda, kaj pomaga, če so se delavske plače v neki določen državi zvišale trikrat, petkrat ali celo desetkrat, če pa delavec kljub temu slabše živi kot poprej. Zato bi bilo priporočljivo, če bi namesto o zvišanih mezdahraje govorili o zvišani življenjski ravni.

Kako zmotno je govoriti samo o delavskih plačah in ne tudi o zvišani ali znižani življenjski ravni, vidimo zelo jasno iz primera dežele, kjer se je življenjska raven delavcev v zadnjem pol stoletju najbolj zvišala. Pred 50 leti je delavec v Združenih državah zaslužil približno 10 centov na uro, danes zasluži en dolar 33 centov na uro, to je, več kot 13-krat toliko kot leta 1900. Vendar se je življenjska raven delavca v tem času zvišala le za trikrat, ne pa za 13-krat in Američani to tudi priznajo.

Mezde, ki o njih govorimo v zvezi z življenjsko ravni, imenujemo realne mezde, v nasprotju z nominalnimi mezdami. Med realno in nominalno mezdo je včasih silna razlika. Le pogledjmo si statistike, ki jih tako radi objavljajo v državah za železnem zastorom. Ljudje, ki se spominjajo koliko so pred vojno zaslužili delavci v deželah Vzhodne Evrope in ki čitajo o nezlišanih zvišanih delavskih mezd v tako imenovanih državah ljudske

demokracije, stojijo redno pred zagotetkami. Sele potem, ko so izračunali v podrobnosti tudi življenjske stroške, si morejo ustvariti približno sliko o spremembah. Na splošno smemo danes trditi, da so realne mezde na Vzhodu danes še pomembno nižje od realnih mezd pred vojno, kljub temu, da so, kot pravijo, danes na oblasti v vzhodnoevropskih deželah delavci sami. Spremembe, ki jih je potreba izvršiti v gospodarskem proizvodnem poteku, ako naj dosežemo zvišanje realnih mezd delavcev in realnih plač nameščencev, so sledeče:

- 1) izboljšanje tehničnega procesa v proizvodnji;
- 2) zvišanje glavnice ali kapitala na glavo delovnega človeka;
- 3) zvišanje delovne sposobnosti in strokovne usposobljenosti delavstva;
- 4) izboljšanje uprave industrijskih in drugih gospodarskih podjetij.

K točki 1) bi pripomnili: za izboljšanje tehničnega procesa v proizvodnji je potrebna cela vrsta novih izumov ali korenitih izboljšanj tako v industriji kot v poljedelstvu. Znano je, da na Zahodu množica tehničnih strokovnjakov nenehoma dela na preučevanju možnosti tehničnega napredka in nešteto zasebnih industrij ali drugih gospodarskih podjetij se naravnost pui za nove iznajdbe. Če se te iznajdbe obnesejo, se novica o njih razširi z neverjetno naglico, ker se vsako podjetje trudi, da bi prekosilo konkurenca. Na Vzhodu je prav gotovo tudi veliko število genialnih znanstvenikov ter »inovatorjev«, vendar vsem še predobro znana in v komunizmu vsemogočna birokracija ovira naglo razširjenje novih izumov in novih metod.

K točki 2) bi pripomnili: glede zvišanja glavnice ali kapitala na glavo posameznega delovnega človeka je treba priznati, da visoka življenjska raven omogoča mnogo uspešnejšo štednjo, mnogo hitrejšo zbiranje kapitala.

Tretja točka, v kateri smo omenili zvišanje delovne sposobnosti in strokovne usposobljenosti delavstva, vsebuje morda največ ugodnih možnosti za tako imenovane ljudske demokracije evropskega Vzhoda. Dejstvo je, da se komunistični režimi trudijo z vsemi silami, da bi dvignili strokovno usposobljenost svojih delavcev. Toda zaradi pomanjkanja visoko usposobljenih strokovnjakov, je deležen le majhen odstotek delavstva na evropskem Vzhodu primerne strokovne izobrazbe. Priznanja o tem najdemo dnevno v komunističnem časopisu.

K točki 4), kjer smo omenili izboljšanje uprave industrijskih in drugih gospodarskih podjetij, bi pripomnili: izkušnje Sovjetske zveze, raznih drugih tako imenovanih ljudskih demokracij, kakor tudi izkušnje v podržavljenih industrijah in drugih gospodarskih podjetjih, kažejo na to, da gospodarska izdatnost v socializiranih podjetjih daleč zaostaja za upravo zasebnih podjetij. Znano je, da so državna podjetja v veliki večini primerov le malo aktivna ali pa celo manj ali bolj pasivna.

Iz vsega tega sledi, da je pisanje in govorjenje o izgledih za naglo zvišanje življenjske ravni delavcev na evropskem Vzhodu neutemeljeno, ker očitno manjkajo tehnični pogoji za tako zvišanje.

Josip Jurčič:

Sosedov sin

XXIX.

Več čevljev debel sneg je ležal po deželi. Od petka do nedelje je nepretrgoma šel in drevje po Smrekarjevem vrtu je bilo na debelem, in kar je bilo šibkejšega drevja, pripogibalo se je k tlom trudno in otoplo pod težo. Smrekar je stal do rogovile v snegu sredi vrta, počasi iz svoje pipe kadih ter hlapcu kazal in zapovedoval, kako je z dolgim drogom sneg ogrebiti, da se še več vej ne odčehne, nego se jih je že. Zdal in zdaj je za kakovih deset korakov pregazil, posebno s kake sile debelo sneženo breme otrsel, ali morda zamisljen z nogo sunil kak odlomek s tega ali onega drevesa. Vse, kar se je odlomilo, smililo se mu je bolj, nego drugekratisto goldinarjev izgube, ker sadni

vrt je tako rad imel kakor konje ali pipo.

V hiši sta sedeli mati Smrekarica in Franica. Poslednji se je poznala še bolezen, kajti lice ni še imelo nekdanjega rdečega cveta. Odkar se je bila iz mesta vrnila, bilo je precej izpremembe v hiši in v vasi. Kakor sonce, če ga nam temna noč zakrije, zd se nam drugo jutro mnogo lepše in vse drugačno, tako je bilo po znanem dogodku v Smrekarjevi hiši nekako vsa druga razmera med hčerjo in roditeljem. Gotovo, da je bila vso to izpremembo naredila hčerina huda bolezen in roditeljski strah, da jo izgubita. Oče namreč nikdar, niti z najmanjšo besedico, ni v misel vzel hčerinega poba od poroke, ni ji ničesar očital; vedno je prijazneje in

ljubezniveje govoril z njo; da, celo z družino se mu je bilo izgubilo precej poprejšnje trdobe. Mati je hčer — to seve šele po več dneh — opominjala, kaj je bilo tega vsega treba? Zakaj ni bolj odkrito in naravnost govorila z njo, z materjo, da neče Pogreznikovega Petra? A vse to je bilo govorjeno z neko ljubeznijo, ki je hčeri prej izjavila skrivno solzo iz očesa nego odgovor z jezika.

Danes sedita obe, vsaka pri svojem oknu, hči šivaje, a mati ima že več minut posel s tem, da bi konec utrgane niti na vretenu svojega kolovrata našla iz krotovice ter ga zopet vdelala v vreteno uho. Ko se ji nazadnje posreči, poseže z roko po kolesu, da bi kolovrat zopet zavrtela, kar vendar gredoč pozabi, kajti skozi okno pogledavši na vrt reče hčeri:

»Glej, glej, s kom oče govori!« Franica pogleda tudi skozi okno, pa se hitro obrne; zardi se v lice ter upogne k šivanju. V snegu zunaj je stal Smrekar, na podrti staro jablano z nogo oprt, in govoril s sosedom sinom Stefanom.

Mati se obrne od okna in začne

presti, malo z glavo kima, kakor je nanašalo kolesno vrtenje in pritiskavanje z nogo kolovratne preslice nizdol ali popuščanje v kvišku. Matka je gotovo med delom nekaj prijetnega premišljala, kajti gubanci po obrazu so se nekako gladili ter na obeh plateg ustnic so se po nekoliko rejenem obrazu delale dovoljne globelce. Hči je materino zamisljenost porabila, da je zvedavo, a skrivaj dvakrat pogledala skozi okno na vrt, kjer je še zmerom oče s Stefanom govoril pri podrti jablani.

»Ali sta se že kaj pogovarjala z očetom?« vpraša naposled mati s pomenljivim nasmehom.

Hči pogleda od dela in vpraša po malem hipcu: »Kaj?«

»I saj veš, kaj! Malo ven pogledita!« Deklica ne odgovori.

»Saj meni smeš povedati! Kaj nisem tvoja mati? Glej, kako bi bilo lepo in prav, ako bi mi bila vselej vse povedala! Ni še nič rekla oče?«

»Nič neta odgovori dekle napol tiho in sramežljivo.

Mati nekaj časa prede, potem ustavi kolovrat in pretika je kobil-

lico reče:

»Vesela bodi in moli, da imaš takomametnega očeta! Včeraj sva se menila; vse bo prav, in kakor je božja volja.«

XXX.

Pozneje tri dobra leta je bilo vse prav, in kakor je bila božja volja; samo stari Brašnar ni več vina pil, nego že poldrugo leto počival tam, kjer ga nihče ni več rabil za tožbe, pisma in mešetovanje.

Zopet je bil semenji dan v bližnjem trgu. Pred Smrekarjevo vežo je stal zopet voz za semenj naprežen, kakor o dogodkih, ki so v prvem poglavju te povesti pripovedovani. Razloček je bil samo ta, da je bil drug konj vprežen in da je pri vozu stal v delavni obleki Smrekar ter se veselo smejal lepemu dvoletnemu dečku, ki ga je bil posadil na sedež in kateri je lovil njegovo pipo in bič.

»Kam pojde ata?« vpraša mož o troka.

Deček pokaže z ročico in zajeca po svojem jeziku:

»Peljajte!«
»Kam se bo peljal?«

Deček je bil naučeno besedo že pozabil, in predno ga stari Smrekar zopet navadi izgovarjati: »semenja, stopi iz veže mlad mož, v katerem hitro Stefana spoznamo. Ker je bil v praznem oblačilu, ni ga dete poznalo prvo trenotje ter se je oklenilo Smrekarja, ko ga je Stefan hotel v naročje vzeti. Smrekar se je glasno zasmeljal in rekel:

»Otrok ima dedčeka rajši od očeta.«

To je veselilo tudi mlado mater, Franico, ki je k svojem možu Stefanu na voz sedela. V poljubu, s katerim je dete z voza poljubljala, bila je poleg materine gotovo tudi otročja ljubezen in hvaležnost k očetu.

V tem, ko je Smrekar zetu nekaj naukov dajal: kaj in kako je kupovati v semenju, komu je denarje posoditi in koga je terjati, izkušala je babica, mati Smrekarica, z raznimi zvijačami sinka od matere dobiti, da ne bi jokal, ko jo bo videl odhajati.

Star sosed, ki je šel mimo hiše zamrmra: »Pa kako se zdaj vse rado ima in se ima!« (K. O. N. E. C.)

Vesti z Goriškega

Dr. Avgust Sfiligoj se je vrnil v Gorico

V soboto 9. t. m. popoldne se je vrnil v Gorico v objem svojih družin iz zaporov v Porto Azzurro (Portolongone) na otoku Elba na Tiroskem morju, dr. Avgust Sfiligoj. Izpustili so ga bili šele v petek 8. t. m. ob 10. uri zjutraj.

Goričani smo sprejeli dr. Sfiligoja z vso odkrito ljubeznijo, ki mu jo izkazujemo z izrazi globokega čustvovanja in spoštovanja ter s srčnim voščilom, da bi srečno prestopal še zadnji izkušnjo, to je njegov tretji politični proces, ki se je vršil v Benetkah na njegovo zahtevo, da se pregleda in razveljavi druga obsodba, ki jo je fašistično posebno sodišče izreklo proti njemu, ko ga je 14. decembra 1941 obsodilo na znanem tržaškem procesu na skupnih 49 let težkega zapora, od katerih bi moral po zakonu odsedeti 30.

Vprašali smo dr. Sfiligoja, kaj misli o izidu tega njegovega tretjega procesa. Odgovoril nam je, da nima niti najmanjše skrbi zaradi obrambe in da je popolnoma gotov stodoletne zmage. »Pripravljen sem na vse« — nam je dejal mirno in z gotovo besedo — tudi na to, da odgovorim na vsak nov poizkus potvarjanja resnice. Saj dobro vem, da so oči vsega našega naroda, ki je pod fašizmom prestopal strahotne gorje, uprte vame. Vem tudi zakaj! Gotovi sovražni krogi in osebe, ki hoteli prikazati svetovni javnosti, da smo za fašističnega režima v Italiji bili mi Slovenci proti pravici in resnici, fašizem — država pa naša žrtve. Namen je jasen: nadaljevati hinavsko in kruto tam, kjer je fašizem moral končati pod težo njegovih zločinov. Trdno verujem, da bodo moji tretji sodniki sodili po

načelih demokracije in človečnosti za zmago pravice nad krivico.

Dr. Sfiligoj je deležen lepih prizorov narodnega sočustvovanja, saj ga po Gorici na vsak korak ustavi zdaj ta, zdaj oni prijatelj ali znane in tudi odlični Italijani. Vsi mu stiskajo roko, vsi mu želijo, da bi srečno in korajžno prenesel še zadnjo preizkušnjo. Preproste ženske in sivolasi starčki ga obiskujejo in se z njim veselijo njegovega povratka. Vsi trdijo: »Tako smo čutili z Vami, ko so Vas zaprli, kakor smo se čutili povezane v dobi dvajsetletnega preganjanja z vsemi, ki jih je fašizem mučil in obsojal, priklapljal na otoke, metal v zapore in gonil na morišče. Nikoli ne bi verjeli, da bo današnja vlada dovolila izvrševati krivične obsodbe zloglasnega in zločinskega posebnega fašističnega sodišča.«

V ponedeljek sta ga prišla obiskat g. dr. Fran Vesel in njegova gospa iz Trsta in mu izročila podzdrave vseh tržaških prijateljev.

Iste dne se je zglasil pri dr. Sfiligoju 84-letni starček, še ves čil in zdrav, g. Ignac Zorzut, poljedelec iz Gorice, ulica XX. Settembre št. 44. Predstavil se mu je in izjavil: »Dovolite mi to čast, g. doktor, da Vas prav lepo pozdravim in izrazim vse svoje zadovoljstvo zaradi Vašega povratka. Toliko bolj se čutim srečnega, ker sem hodil v šolo z Vašo mamo, in Vaš pokojni oče mi je z dobrim nasvetom pomagal v življenju. Saj sem se rodil v Biljani pri Dobrovem v Brdih.« Popoldne se je g. Zorzut zopet vrnil in izročil dr. Sfiligoju tri lepe in čedne skatle olupljenih suhih sliv. Rekel je: »Prva je za Vas in za Vašo družino, druga je za g.

urednika naše zlate »Demokracije«, katero čitam vsak teden, včasih tudi do solz ganjen; tretjo skatlo pa nesite v mojem imenu na kak tukajšnji pristojni zavod ali urad, da ugotovijo in izjavijo, ali sem te sliv pravilno pripravil. Saj to ni tako lahko, kakor bi si kdo mislil. In tudi g. urednik naj pove, ali mu ugajajo ali ne! Sem kmet in demokrat ter kot tak sem ponosen na svoj poklic in na svoj stan.« Na mizi v pisarni je dr. Sfiligoj dobil zopet lep primeren dar, ki mu so ga pripravili njegovi prijatelji in incognito.

Dr. Sfiligoj je prinesel pozdrav iz Tolmina stara ženica - begunka s svojo hčerko in mu s solznimi očmi izrekla dobrodošlico.

Poleg teh prizorov je dr. Sfiligoj deležen še drugih lepih in prijetnih presenečenj, to je ugotovitev, da se je ves slovenski narod zgražal zaradi njegove krivične aretacije, tako v Sloveniji, kakor v Italiji, na Tržaškem, v Angliji, v Španiji, v Franciji, v Belgiji, v Ameriki in drugod. Ko smo mu dali čitati vse številne proteste in izraze solidarnosti, je ganjen dejal: »Lep primer narodne sloge in bratske zavesti ter ljubezni. Trdno verujem v bodočnost našega naroda, pa v njegovo politično zrelost, strankarsko strpljivost in bratsko razumevanje med nami. Zahvaljujem se vsem političnim strankam, vsem organizacijam in društvom ter klubom, vsem slovenskim listom in vsem Slovincem sploh, ki so tako odločno in ganljivo nastopili v obrambo pravice, ki jo je pri tej priliki predstavljaj moj primer. Vsem se bom ob pravem času zahvalil tudi osebno.«

nosijo aktivke pod pazduho in se vozijo v avtomobilih, vse to zato, ker so partijski. Sposobni, šolani ljudje, ki niso dostopni do pustola lovščin, ker jim vest ne dopušča teptati čustva lastnih ljudi, ti morajo opravljati navadna dela in v premenljivih primerih končujejo v raznih prisilnih podjetjih, v prvi vrsti v Litostroju v Siskih.

Pojdite, prosim, gospodje obiskat te ljudi, ... toda poskrbite za zapupno spremstvo, ker vam drugače ti trpni ne bodo zaupali svojega gorja... In to se dogaja pred vašimi očmi, tukaj na vratih zahodne zidne, v času, ko se slovensko proglasilo pravila o človeškem dostojanstvu...

Ali veste, da so ti ljudje po večini ne obsojeni, temveč jim je samo policijsko odmerjena omejitev svobode, ne da bi vedeli zakaj. In pogledajte politične kaznjence, katerih je na tisoče; ogledajte si njihove roke, — ker same morajo molčati, — in te vam bodo povedale, da morajo vsi najtežja težaška dela, ki bi se za možke moči bila včasih nemogočljiva.

Pa stopite nadalje med preprosto kmečko ljudstvo in vprašajte ga, kaj in koliko ima za jesti, kaj ima za obleči in obuti, pogledajte kako je zanj poskrbljeno v zdravstvenem pogledu, vprašajte ga, kako je z njegovo svobodo v verskem oziru, in vprašajte ga tudi, kakšno mnenje ima o vas in o kakšno imajo partiji. In tedaj, ako ste količkaj pošteni, boste svetu povedali resnico, ki se glasi: jugoslovanski kmet je suženj Titovega komunizma, ki ga z lakoto in vsem drugim pomanjkanjem ter z nečloveškim tiranstvom ter duševnim in telesnim preganjanjem drži v klenjenega v verige, ne meneč se, da ravno med kmečko mladino, ki je bila in bi morala biti najbolj zdrav sloj prebivalstva, da med to mladino razšarjajo bolezni, in v glavnem tuberkuloza, ki bodo povzročile zelo težke posledice v našem izmučenem narodu.

Bodete pa tudi izvedeli trpko resnico, da to zasluženo ljudstvo s trpkim obrazom gleda na vas in vaše obnašanje, ker ono vedno in neomajno zaupa v demokracijo, ter stremi nad vašo kratkovidnostjo in ... nad vašim satanskim egoizmom. In boste izvedeli, kako se partiji smejejo vašemu flintanju, ker oni vedo natanko ono, kar vi še danes nečete vedeti:

Komunizem je samo eden, in poglavar komunizma je tudi samo eden — v Moskvi. Vse drugo je samo prilagoditev oportunitizma!

Vedite pa tudi, da je zgodovina velik učitelj in — neizprosni sodnik. Jugoslovanski kmet

Kam bi ga dali?

(Nadaljevanje s 3. strani)

ne dolžnosti ne najde povsod odprtih ušes. Goli krušni razlogi za usmeritev mladine v ene ali druge šole pa so bolj navidezni in bolj varljivi, kakor si kak zmaterializiran človek domišlja. Vmes pa je eden, in sicer duhovnega značaja, ki ga preveč pozabljamo. Ta je: pravilna vzgoja.

Kdo si more služiti kruh? Človek. Mislim pravilno vzgojenega človeka. Če bo slovenski otrok obiskoval tujeje šole, ali bo iz njih izšel kot pravilno vzgojen človek, ki bo z lahkoto dobil službe in kruha? Ko bi študiral v Parizu in se po francoski, ko bi študiral v Rimu in se nekako neprisiljeno zaradi okolice poitalijanski, utegne postati enak vreden član človeške družbe kakor vsak drug, le v srcu mu bo ostalo kakor trn malce zagrenjenosti, da je izgubil priroden jezikovni stik s sorodstvom in svojim narodom, česar pri tujem narodu ne more najti, ker si ne more ustvariti na novo italijanskih ali francoskih staršev in bratov in sester; toda ta trn izmalicene narodnosti bo nosil sam, do družbe bo vseeno lahko človek na mestu in kot tak lahko pravilno včlenjen v vrsto poštenih delovnih, samostojnih ljudi, ki si samostojno služijo kruh.

vi med nezaželjeno in neljubo šaro, ki pride zadnja na vrsto, ko gre za službo in kruh, če ne ostane sploh brezposeln ali če se prav zaradi pokvarjenosti značaja ne preda zločinstvu, kakor v italijanskih šolah vzgojeni nezakonski otrok slovenske služkinje Oberdank iz Sempasa, ki je postal atentat in v zaporu pač ni mogel vzdrževati ne sebe ne svoje matere. Ali pa italijanska šola v Trstu s sedanjo protislovensko vzgojo nalije v mlado slovensko srce toliko pelina, da ga postane prej ali slej sram, da ne zna dobro materinega jezika niti v narečju ne (ker ga pod vplivom italijanščine pozablja bolj kot njegovi starši), da noče iti k Italijanom v službo ali mu je ti nočejo dati zaradi njegovega nasprotstva, pri Slovincih pa je ne more dobiti, ker slovensko ne zna.

Ko bi malce preiskali vrste slovenskih otrok, ki so pod fašizmom bili sicer prisiljeni študirati v italijanskih šolah: koliko brodolomov, ki jih je povzročila prav ta neproduktivna, prisiljena, slovenskemu otroku tuja vzgoja bi našli! Če so mnogi kljub rahlemu poitalijančenju ostali možje ali žene na mestu — in če so mnogi ostali kljub italijanskim šolam narodno zavedni, značajni, duhovno pravilno oblikovani ljudje, so to le izjeme in še zanje so imeli starši dvakratno delo in skrb, da so sproti popravljali, kar je šola zgrešila nad otrokom. Drugi razlog, da se slovenski otrok v italijanskih šolah ne more pravilno vzgojiti, pa je v tem, da ta otrok danes ne najde opravičila, zakaj je v italijanski šoli, kakor ga je mogel najti, kdor je študiral za časa fašizma, ko slovenskih šol sploh ni bilo.

Danes otrok vidi pred nosom slovenske šole, ko jo on maha v italijansko poslopje, vidi na cesti vrstnike iz slovenskih šol, sliši doma stare slovensko govoriti ali vsaj, da se k Slovincem prištevajo. Otroku pa ne gre v glavo, zakaj mora hoditi v italijansko šolo, da bo laže dobil službo, ali morda da bi se bolj izobrazil. Vprašuje se, zakaj nimajo tudi Slovenci vseh potrebnih šol, na primer srednje tehnične, dvorazredne trgovske šole, kmetijske šole itd.

Vzgoja otrok mešanih zakonov

Take primere imamo marsikje. Brentano je bil francoske krvi in je postal nemški pesnik. Romano Guardini je bil vsaj po očetu Italijan in je postal nemški nabožni pisatelj. Toda taki možje so se asimilirali drugemu narodu po golem naključju na nevtralnih tleh brez pritiska in brez izdajstva, prirodno. K takim bi štel le še otroke iz mešanih zakonov. Taki bi po mojem mnenju edini smeli postati neke vrste kozmopoliti po svojem mišljenju. V Trstu pa se slovenski otrok v italijanskih šolah ne more vzgojiti pravilno v pravilnega človeka. Zakaj ne? Prvič zato ne, ker tržaške italijanske šole niso glede slovenskih nevtralne kakor v Rimu ali v Parizu; v njih se namreč vzgaja mržnja proti Slovanom in je taka vzgoja celo za male Italijance škodljiva; Slovenčica, ki vanje hodi, pa čisto gotovo na en ali drug način pokvari: ali tako, da ga naredi taka vzgoja zagrenjen poturico, ki se sramuje slovenskega porekla, in ker ga ne more spremeniti, nastane v njegovi duševnosti nevarna razpoka za celo življenje; se zateka k stalnemu prikrivanju svojega porekla, postane potuhnjeneč, petolizec, neznačajnejši tudi v vseh drugih točkah in življenje ga zaradi pokvarjenosti značaja odpla-

Šola in življenje

Vprašuje se, zakaj drugi starši pošiljajo svoje otroke v slovenske šole, njegovi njega pa v italijansko. Zaradi bodoče službe? Torej je treba zaradi službe zatajati jezik, zatajati potemtakem tudi starše? Takšno je življenje. Načela so samo za knjige, v življenju je treba znati »švindlati«. Biti je treba kristolovec?... Otrok še ne pozna te besede, pač pa si iz vsega tega, kakor ga starši uravnajo, ustvari najprej polzavestno sodo, ki postaja z dozorevanjem vedno jasnejša, določnejša, dokler ne postane taka sodo, da je treba biti v življenju kristolovec in znati zatajati najsvetejše vrednote, življenjsko načelo v njegovem značaju. Po takih oportunističnih načelih postane človek brez vsakega značaja, morda najde čisto udoben prostorček v človeški družbi, dokler njegovi soljudje ne odkrijejo njegove popolne nezanesljivosti. V življenjskem boju je izločen!

(Napisal o. Bonifacij)
(Se nadaljuje!)

Radio Trst II

NEDELJA, 17. septembra 1950: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Pogovor z ženo. — 21.00 Z domače knjižnice police.

PONEDELJEK, 18. septembra: 21.00 Vokalni koncert Renata Kodermaca. — 21.30 Beethoven: Simfonia št. 2 v D Duru, op. 36.

TOREK, 19. septembra: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.00 Evropski variete. — 21.00 Vzori mladini.

SREDA, 20. septembra: 18.15 Vite-slav Novak: Balade trio, op. 26. 19.00 Zdravniški vedež. — 21.00 Vokalni kvartet Veseli bratci.

ČETRTEK, 21. septembra: 13.10 Slovenske narodne izjave pevski duet, spremlja Sramel. — 13.15 Glasbeno predavanje. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder, — nato Pesra glasba.

PETEK, 22. septembra: 13.00 Glasba po željah. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mostri besede. — 21.30 Vieniavski: Koncert za violino št. 2.

SOBOTA, 23. septembra: 13.20 Salonski kvintet. — 18.30 Oddaja za najmlajše. — 20.30 Programski periskop. — 21.00 Sobotni večer. 22.00 Večerni koncert.

Naše delo na polju

V kleti moramo umiti in razkužiti čebelo, sode, grozdni mlin in stikalnico. Ko je klet dobro posnažena, jo moramo še zažveljati, potem jo zračimo ob toplih urah. Posebno na snago sodov moramo paziti. Od čepov se ne sme cediti vino, ker se na zraku spreminja v jesh. Ne ovijamo čepov s cunjami, ki so leglo očetnih gliv. Po trgatvi moramo s sladkornim merilcem ugotoviti, koliko sladkorja ima mošt. Pomnožimo odstotek sladkorja z 0,6, pa dobimo odstotek alkohola, ki ga bo imelo vino, ko bo mošt prevrel. Preden vlijemo mošt ali vino v sod, se prepričamo, če je čist in zdrav.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jez
Tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

Tvrda kolonialne stroke v Trstu sprejme akademsko naobraznega knjižgovo v korespondenčni znanjem italijanskega, angleškega in nemškega jezika. — Ponudbe dostaviti na upravo lista pod šifro »verziran«.

PRODAJA CEBELE v A. Z. - obljubljenih panjih skupno ali posamezno. Cena po dogovoru. — Martellani - Trst, ulica Valdirivo 13.

ZOBOZDRAVNIK
Dr. STANISLAV PAVLICA
TRST, VIA COMMERCIALE 10/II, TEL. 25597

Drobne vesti

Vpisovanje in izpiti na slov. srednjih šolah

Vpisovanje v vse razrede vseh štirih slov. srednjih šol v Gorici bo trajalo od 1. do 25. septembra. Natančnejša navodila so razvidna z razglasne deske vsake šole. Svetujemo vsem, naj opravijo vpisovanje čimprej, da ne bo zadnji dan prevleke navala in bodo morali zaradi tega izgubiti mnogo časa s čakanjem.

Pri tej priliki opozarjamo starše učencev, ki so dokončali ljudsko šolo, da vpišejo svoje otroke v čim večjem številu v nižjo srednjo šolo ali v strokovno šolo. Za strokovno šolo ni potreben noben izpit za tiste, ki so z uspehom dovršili V. razred, medtem ko morajo tisti, ki imajo samo štiri razrede ljudske šole, polagati sprejemni izpit. Za nižjo srednjo šolo pa morajo vsi delati izpit. Tudi za te izpite so vsa potrebna navodila razvidna z razglasne deske šole.

Tisti učenci, ki so izdelali sprejemni izpit za nižjo srednjo šolo ali ga bodo izdelali v jesenskem roku, se vpišejo lahko tudi v strokovno šolo, če se čutijo zanj bolj poklicane. Ta strokovna šola je primerna zlasti za tiste, ki ne nameravajo nadaljevati študija na višjih srednjih šolah.

Izpiti jesenskega roka se bodo pričeli v ponedeljek 18. septembra ob 8.30 s pismeno nalogo iz italijanščine; samo obe maturi se bosta začeli 2. oktobra ob 8.30 istotako z italijansko nalogo. Za ostale predmete je vrstni red na razglasni deski. Izpiti se bodo začeli točno in zamudniki ne bodo pripuščeni. Za tiste, ki bodo polagali izpite v jesenskem roku, bo vpisovanje do 30. septembra.

Dopusti vojakom - kmetom

Sinovci kmetov, neposrednih obdelovalcev, imajo možnost dobiti poseben dopust za kmečka dela. Te ugodnosti se lahko poslužijo do 30. septembra 1950. Prošnjo mora vložiti poglavar družine in jo mora videti pri karabinerjih. — Dopusti se dovolj vojakom, ki so najmanj 6 mesecev pod orožjem in za dobo 15 dni.

Označba vprežnih vozil

Kakor je znano, mora vsako vprežno vozilo nositi vidno tablico z naslovom lastnika in označbo nosilnosti; kmečka vozila pa tudi tablico z označbo »Kmečki voz« — Do sedaj je bilo to opravilo dano v najem raznim ustanovam, ki so izrabljale nevednost kmetov in vsiljevale tudi vsako leto nove tablice. V pripravi je sedaj zakonska določba, po kateri bodo pridržane izključno državi priprave tablic kakor tudi časovni proglasi.

Omeniti je potrebno, da je označevanje vprežnih vozil urejeno po za-

konu od 8. decembra 1939, šte. 1740. Po tem zakonu so vsa vprežna vozila podvržena pregledu in označbi s tablico samo, ako se prvič uporabijo v prometu, ali kadar je potrebno popraviti označbo na tablici zaradi spremembe istih ali ako so označbe same postale nečitljive.

Razen v teh primerih niso lastniki vprežnih vozil dolžni podvreči vozilo pregledu, in to tudi če bi bili pozvani od občin ali drugih ustanov. — Izpremembe glede tega so dopustne samo zaradi zakonske uredbe, kakor je bil primer izrednega pregleda vozil, ki je bil določen z zakonom od avgusta 1946, šte. 295.

Omeniti je še, da si lastniki vo-

zil lahko nabavijo tablice za vprežna vozila kjer koli in si jih napravijo lahko tudi sami, glavno je, da vsebujejo označbe, ki so določene po zakonu: naslov lastnika, bruto teža in neto teža vozila, ter za kmečka vozila označbo »carro agricolo«.

Zahvala uredništvu »Demokracije« g. Ign. Zorzutu

Uredništvo »Demokracije« se pri srčno zahvaljuje goriškemu naprednemu saderjeju g. Ignacu Zorzutu, ki nam je poklonil zabojček olupljenih suhih češpelj svojega pridelka. G. Zorzutu želimo, da bi imel obilo uspeha pri svojem sadjarskem delu. Pozivamo vse goriške sadjereje, da sledijo njegovemu prizadevanju po ponovni uspešni gojitvi sadjarske panoge, ki bo zelo koristila domačemu goriškemu gospodarstvu.

Jugoslovanski kmet v novih razmerah

Zopet berem v časopisih, da je neka angleška delegacija v gostih pri Titu, kamor se je podala, da bi na lieu mesta ugotovila tudi napredek in blagodat Titovega režima, kakor pravijo Angleži, ki mu pa mi v Jugoslaviji pravimo 100 odstotno potencirani komunizem čiste Marksove filozofije. — Ti gospodje so seveda laburisti, kateri namenoma hočejo videti vse tako, kakor si sami želijo, da bi bilo. V par dnevnih osedidjo nekaj kosil in večerj ter sledijo za to določenim vodnikom pri obisku par tovarov in nekaj jugoslovanskih kolhozov. Tu se jim postavijo v ospredje partijski, ki jih navdušeno sprejmejo in prikažejo kolhoz, kakor da bi bil z medom namazan. In gostje pišejo nato v svet slavo-speve Titovini in tako »ferbajot« se lastne ljudi, laburistične delavce. Če bi morali ti laburistični delavci živeti v razmerah, v kakršne nas je Tito primoral s puško, bi si že zdavnaj izbrali drugo vodstvo!

Zakaj se vi, ki se zanimате za Titovino, ne potrudite samostojno med nas, ki nismo prepojeni partijskega fanatizma, ki pa ljubimo svojo domovino in prav zato preklinjamo vse one, ki to našo domovino teptajo.

Ali se je že kateri Anglež ali Amerikanez potrudil na daljše raziskovanje po Jugoslaviji med nami kmeti? Pridite, a pridite z zanesljivo izkaznico, in videli boste življenje, ki mora pretrpeti vsakega poštenega in v resnici svobodoljubnega človeka.

Naj vam navedem samo enega od tolikih primerov potvarjanja dejanskega stanja. — Predvsem naj približam, da mora pri nas v Jugoslaviji človek najprej biti partijec, ker šele potem ima možnost priti do besede, ne da bi se mu bilo treba bati za kožo. — Zato pa tudi nimamo svobodnega časopisa, s

katerim bi mogli sveto razodeti naše gorje, ki ga doživljamo dan na dan.

Smelo trdim, da ni v celi Jugoslaviji niti ene res svobodne kmetijske zadrage, v resnici so pravi ruski kolhozi. Najprej pritisk na vse mogoče načine do odvzema živilske nakaznice, ki je že itak pičlo odmerjena nam kmetom, in davčna obremenitev do neznosnosti: do 40.000 dinarjev na hektar zemlje! Obdavevanje se sicer vrši na podlagi »dohodkov«, kakor predvideva zakon, a krajevni faktiriji-partijski obdaveujejo po njihovi volji!... Dokazani so primeri, ko so prizadeti kmetje dokazali, da so bili obdavevani več kakor so imeli dohodkov, a to ni nič pomagalo, in tako so bili primorani »prosto-voljno« zadržati. Pomniti morate, da je dohodek lahko ugotoviti in dokazati, ker se vsa prodaja in nakup mora vršiti le potom državnih ustanovah — tedaj kontrolirano.

Prvi zadrugetariji so bili kar obsepani z živili in drugimi potrebščinami, tako da so višek prodajali... To je pa trajalo samo leto dni. Sedaj pa se je celo zgodilo, da je »drugar« zahteval od vodstva živžev in pri tem se hudoval: »Ko ste nas vabili v zadrugo, ste nam dajali vsega v izobilici, da celo čokolado, sedaj pa moramo stradati! Dobil je v odgovor: »Saj zasebniki ne zahtevajo ničesar, oni si sami vse priskrbijo, oni si redijo sami prešiče in ne čakajo, da bi jim ga kdaj redil, kakor to pričakujete vi zadrugarji!« Največja sleparija pa je še v tem, da mora vsak zadrugar dati vse svoje imetje v zadrugo in tako deliti svoj in svojih prednikov trud, in to deliti tudi z ljudmi, ki so celo življenje poznali samo lenarjenje in ki so se jim sedaj vsilili kot upravniki. Taki ljudje so postali sami uradniki, se šopirijo kakor napihnjene goske po uradih,

Mizarji kmetovalci podjetniki! deske smreke, macesne in trdih lesov, trame in par-

kete nudl najugodnejše

TEL. 90441

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE

NECCHI novi model B U

NA OBROKE

za vezenje, krpanje, obšivanje lukenj, pršitje gumbov, čipke, cikcakaste šive. Vsa dela se izvršujejo brez okvirja. Pouki za vezenje brezplačno.

SIVALNI STROJI na industrijski tok za čevljarje in krojače.

PRODAJA NADOMESTNIH DELOV. RADIO APARATI najboljših znamk pri

TULLIO

TRST - ul. C. BATTISTI št. 11 Tel. 65-33 - TRZIC, na Korzu